

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Koning Boudewijnstraat (Menen, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020H316
November 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Floortje Heirman

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	9
1.2.1	Doelstelling.....	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	13
1.3.6.2	Geplande werken.....	14
1.4	Assessmentrapport.....	18
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	18
1.4.1.1	Landschappelijke situering	19
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	23
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	24
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	25
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	26
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	26
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	33
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	34
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	37
1.5	Synthese	41
2	Bibliografie.....	42

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	14
Figuur 5: huidige toestand van het plangebied (©Google Streetview).....	15
Figuur 6: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).....	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	20
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	20
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).....	21
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de hoogteprofielen (Bron: Geopunt).	21
Figuur 11: Hoogteverloop (Bron: Geopunt).	22
Figuur 12: Plangebied weergegeven op de Tertiair Geologische kaart (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 13: Plangebied weergegeven op de Quartair Geologische kaart (Bron: Geopunt).	24
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (Bron: Geopunt).	25
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).....	26
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).....	35
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, 1840 (Bron: Geopunt). 35	
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).....	36
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart Vandermaelen (Bron: Geopunt).	36
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	37
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1990 (Bron: Geopunt).....	38

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	39
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).....	39
Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	40

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....7

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....18

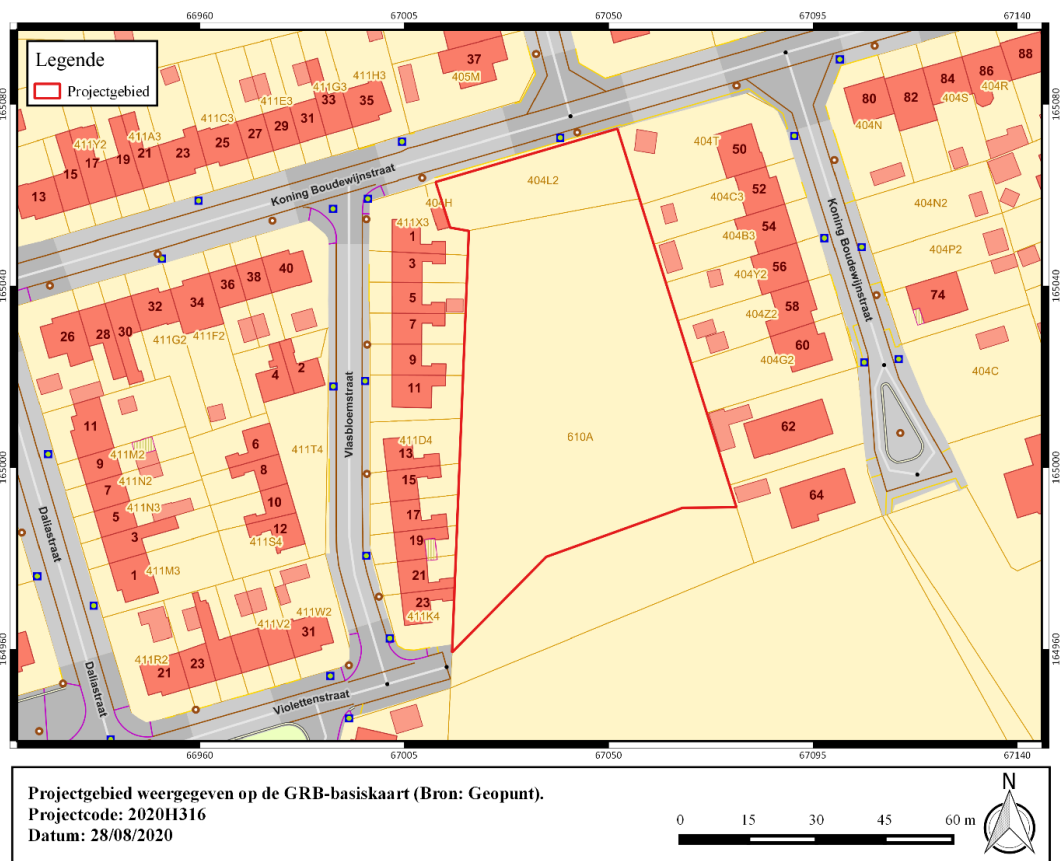
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

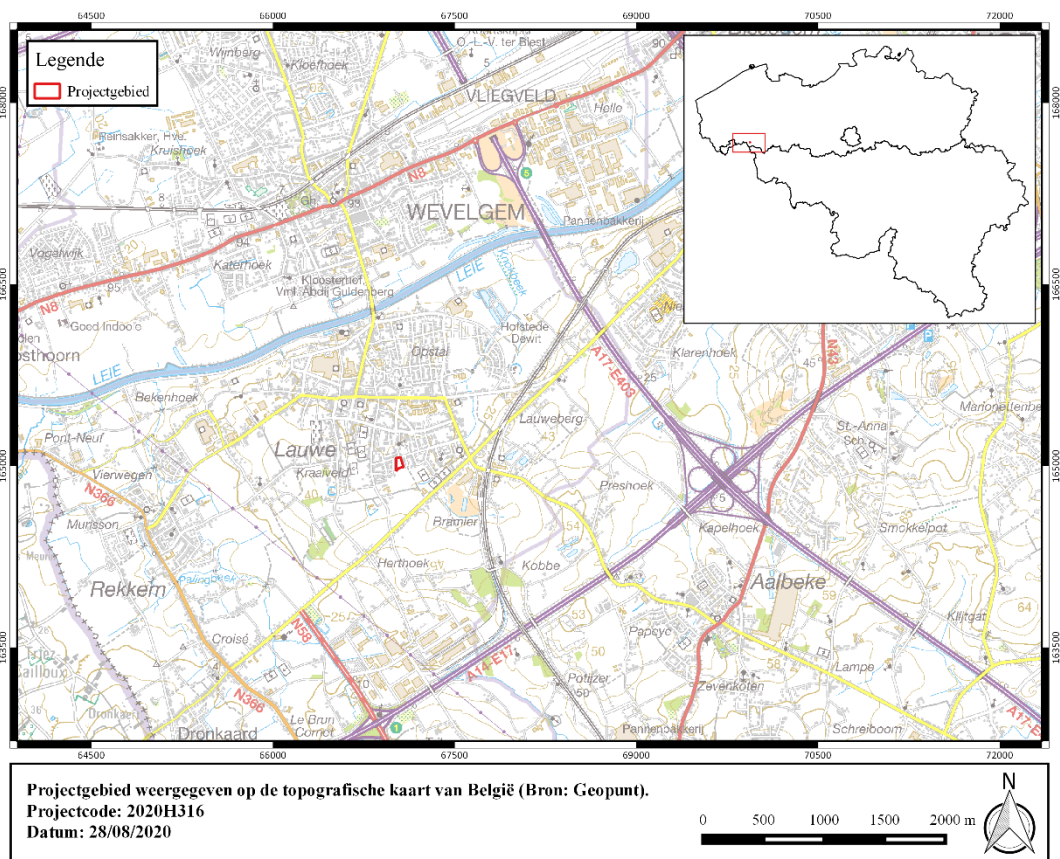
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Menen
	Deelgemeente	Lauwe
	Postcode	8930
	Adres	Koning Boudewijnstraat 8930 Lauwe
	Toponiem	Koning Boudewijnstraat
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 67011$ $Y_{\min} = 164959$ $X_{\max} = 67078$ $Y_{\max} = 165074$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Lauwe, Afdeling 3, Sectie B, nr's 40412, 610a (partim) Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Floortje Heirman (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande verkavelingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 4400 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel economisch onwenselijk voorafgaand aan het aanvragen van de verkavelingsvergunning. De opdrachtgever wenst het verkrijgen van de vergunning af te wachten.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Koning Boudewijnstraat Lauwe (Menen) werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp, 1842-1879
- Topografische kaart Vandermaelen, 1846-1854

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

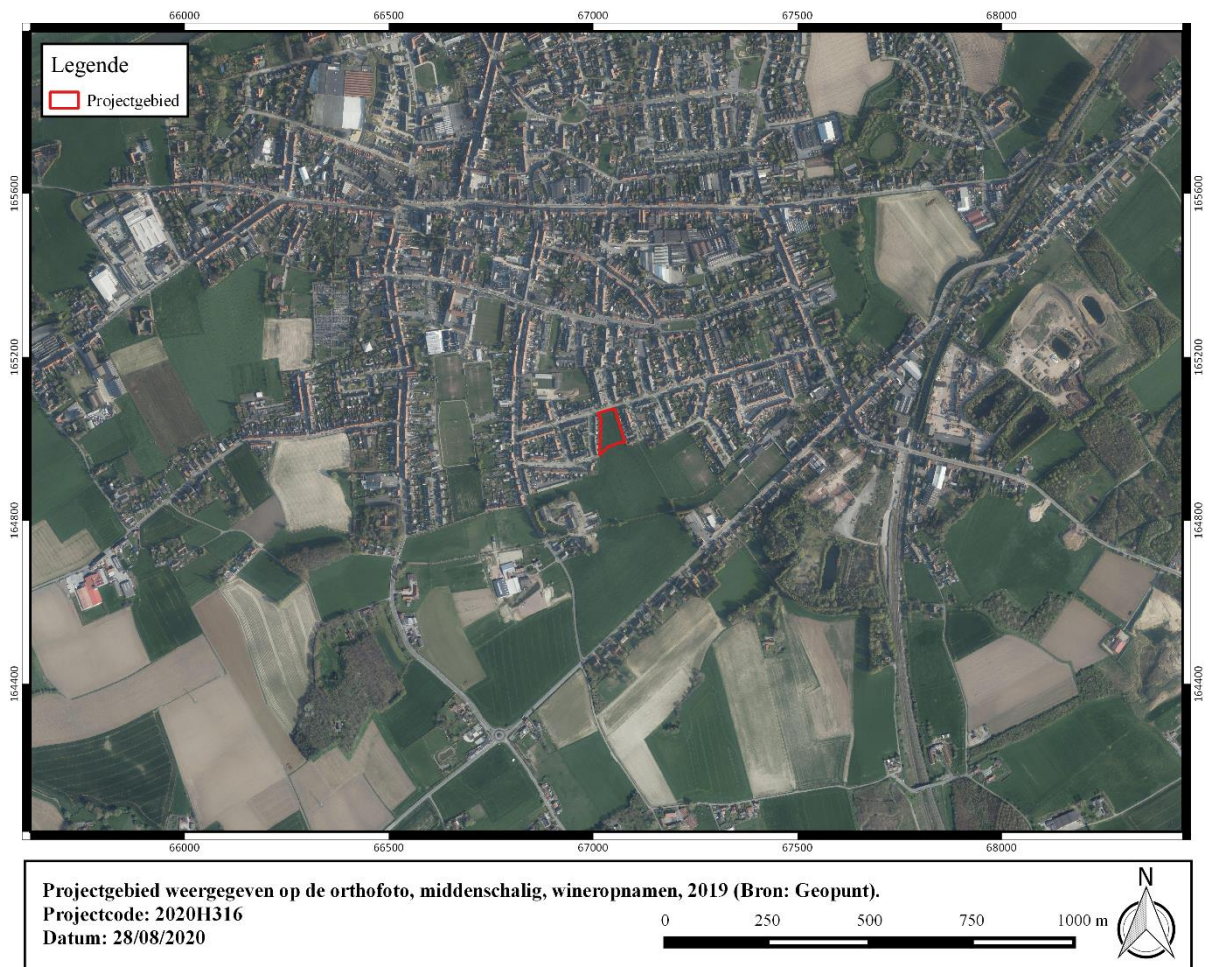

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Lauwe, deelgemeente van Menen in de provincie Oost-Vlaanderen. De Leie vormt in het noorden de natuurlijke grens met Wevelgem. In het oosten grenst Lauwe aan Marke en Aalbeke en in het zuiden en zuidwesten aan Rekkem. In het westen vormt de Meenensebeek de grens met Menen.

Het plangebied situeert zich aan de Koning Boudewijnstraat, op zo'n 700 m ten zuidoosten van de huidige dorpskern van Lauwe en ca. 5 km ten zuidoosten van de huidige stadskern van Menen. De projectzone wordt ingesloten door de Koning Boudewijnstraat in het noorden en oosten, en door de Vlasbloemstraat in het westen. De oppervlakte van het plangebied bedraagt ca. 4400 m² en omvat percelen 40412 en 610a van afdeling 3, sectie B.

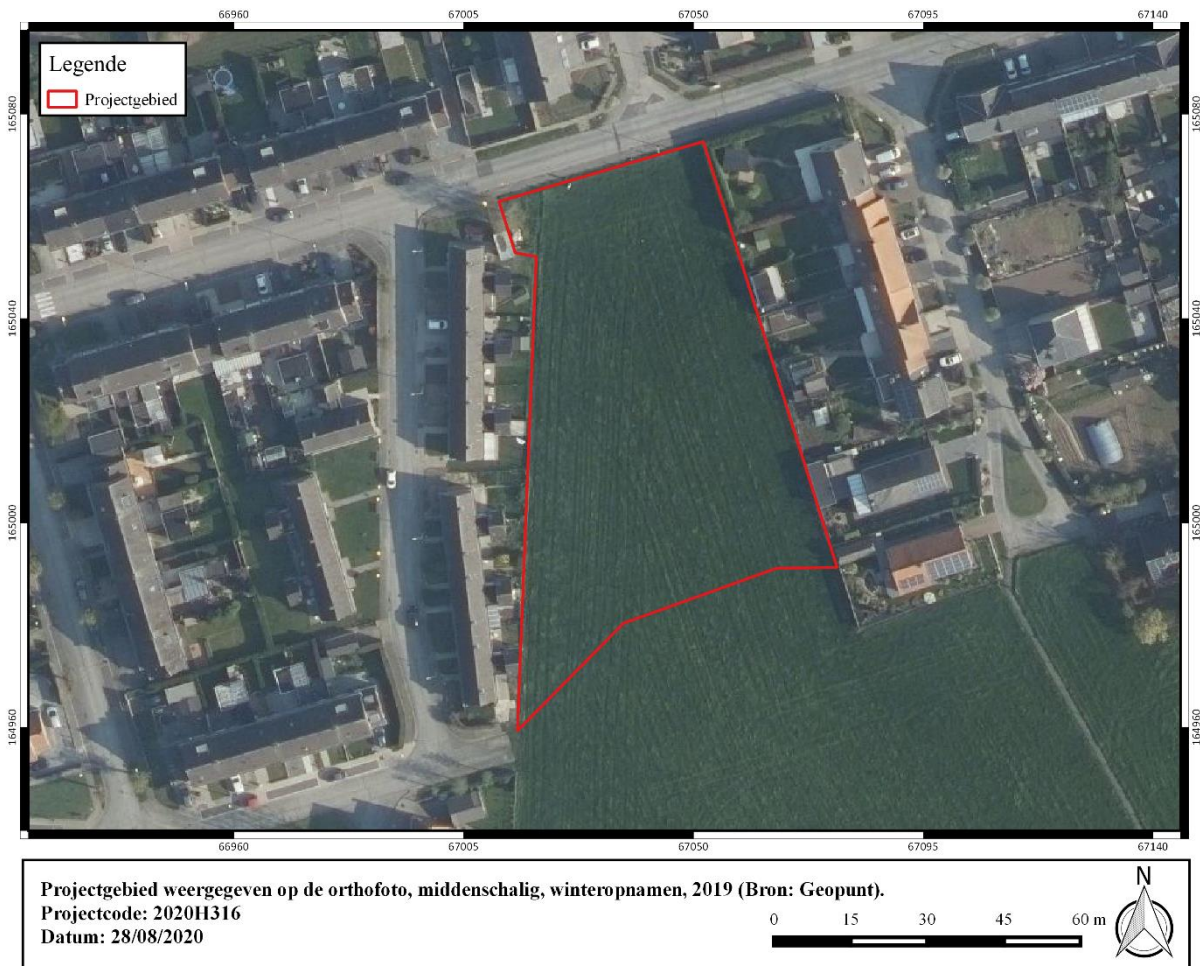
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, wineropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De totale oppervlakte van het terrein bedraagt 4400 m².

Op heden is het plangebied integraal in gebruik als weiland.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

Figuur 5: huidige toestand van het plangebied (©Google Streetview).

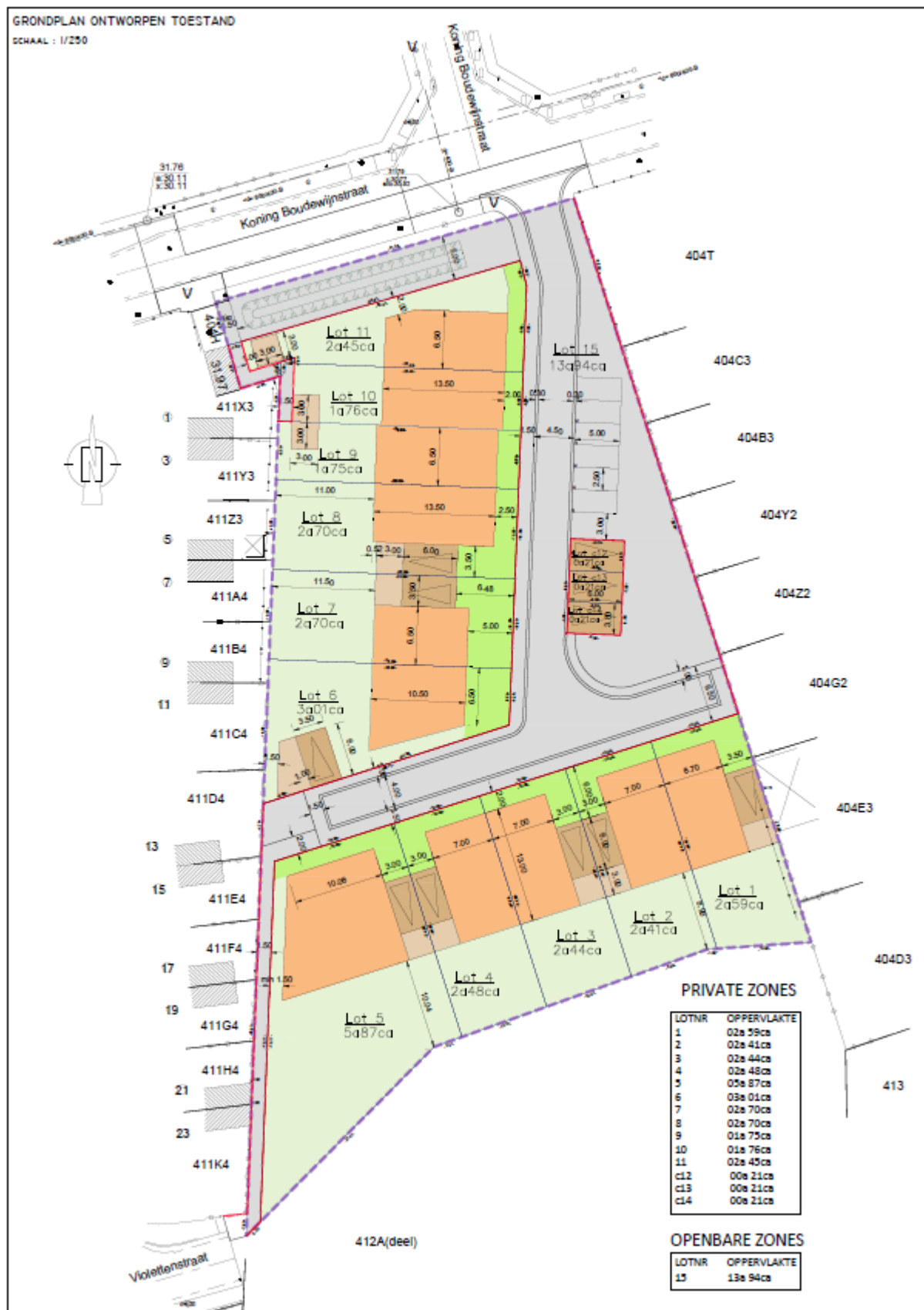
1.3.6.2.2 *Ontworpen toestand*

De opdrachtgever plant de verkaveling van het terrein in 11 loten, met centrale wegenis en bijhorende infrastructuurwerken.

De oppervlakte van de loten varieert. De halfopen en gesloten woningen zijn allen voorzien van een tuinhuis en parkeerplaats in de vorm van een carport. In het oosten is nog een zone voorzien voor parkeergelegenheid. Dit wordt zowel in de vorm van carport als open ruimte gecreëerd.

Over een totale oppervlakte van ca. 680 m² wordt een centrale wegenis aangelegd. In het noorden van het plangebied zal een wadi gerealiseerd worden over een oppervlakte van ca. 80 m².

Het lijkt geen twijfel dat de geplande werken, het met de bouwwerken gepaard gaande werfverkeer en werkzones en de eventueel toekomstige ingrepen in de individuele kavels, het plangebied over het volledige terrein bedreigen. Er wordt bijgevolg uitgegaan van een integrale verstoring van het terrein.

Figuur 6: Verkavelingsplan (bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Moen (Formatie van Kortrijk)
Quartair	Type 1
Bodemtypes	Lca
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	Hoogte tussen 31.5 en 32.6 m TAW
Hydrografie	Leiebekken (deelbekken: Grensleie) Waterlopen: Leie, Knokbeek, Palingbeek

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in de zandleem- en leemstreek in het westelijk deel van het lemig Schelde-Leie interfluvium.

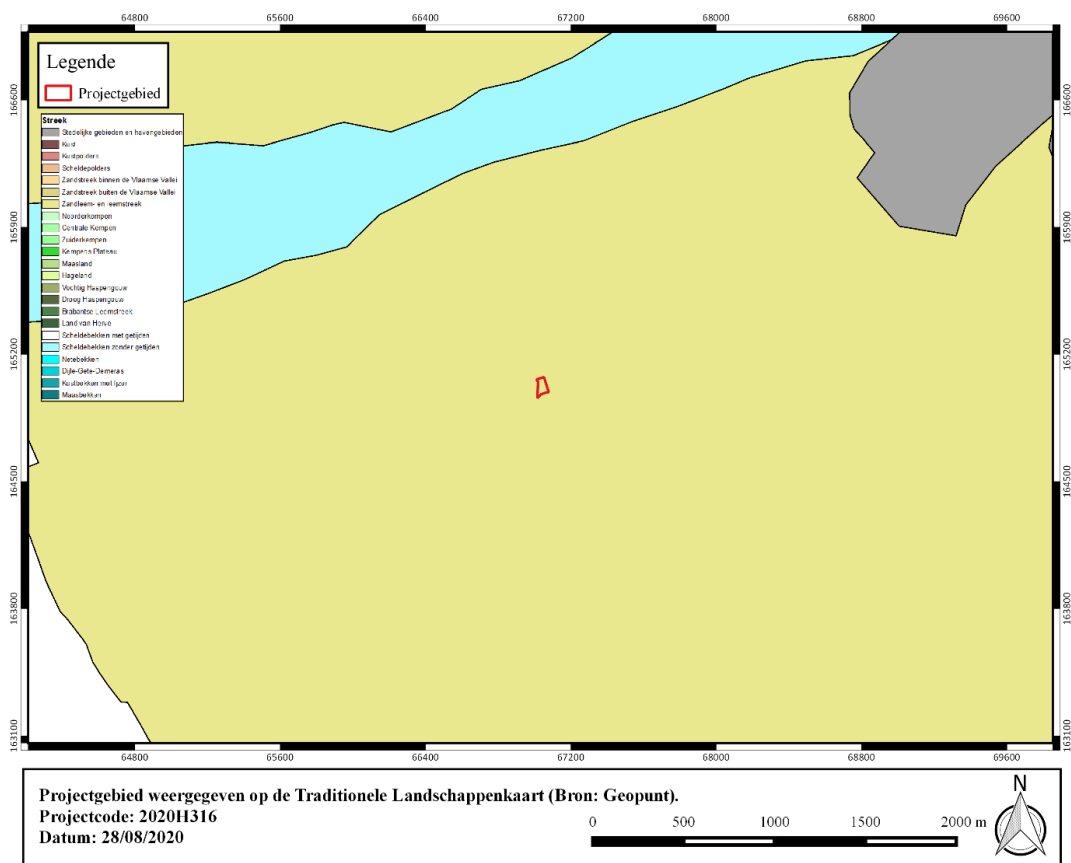
Het terrein is gelegen op de noordelijke helling van een noordwestelijke uitloper van een heuvelrug ten oosten. Deze heuvelrug strekt zich uit van Moeskroen, over Anzegem, naar Kruishoutem toe. Ten noorden loopt deze Tertiair heuvelrug uit richting de Leievallei. De vlakte van de Leie maakt deel uit van de Vlaamse Vallei die morfologisch gekenmerkt wordt door een relatief vlak reliëf. Tijdens de beginfase van het Peniglaciaal heeft de Leie een grote laterale uitbreiding gekend waardoor de volledige breedte van de vallei werd ingenomen. Aan dit sedimentatiepatroon komt een eind in het Tardiglaciaal dat wordt gekenmerkt door een beduidende klimaatsverbetering, op enkele koude fases na. Belangrijk is een hervatting van fluviatiele activiteit met in een eerste fase een uitschuring van de huidige valleien. De rivieren nemen een meanderend patroon aan waarbij de Leie een *underfit river* worden die in een bovenmaatse vallei vloeit.

De afwatering in de omgeving van het plangebied gebeurt in essentie vanaf voornoemde heuvelrug richting de Leie in het noorden. Ca. 100 meter ten zuidoosten van het plangebied loopt de beekvallei van de Knokbeek. Het lokaal hoogtemodel situeert het plangebied op een hoogte die varieert tussen 31.5 en 32.6 m TAW. Het terrein kent een dalend verloop in noordelijke richting. Mogelijk hebben binnen de projectgrenzen reeds reliëfwijzigingen plaatsgevonden die in verband kunnen gebracht worden met de realisatie van de omliggende bebouwing.

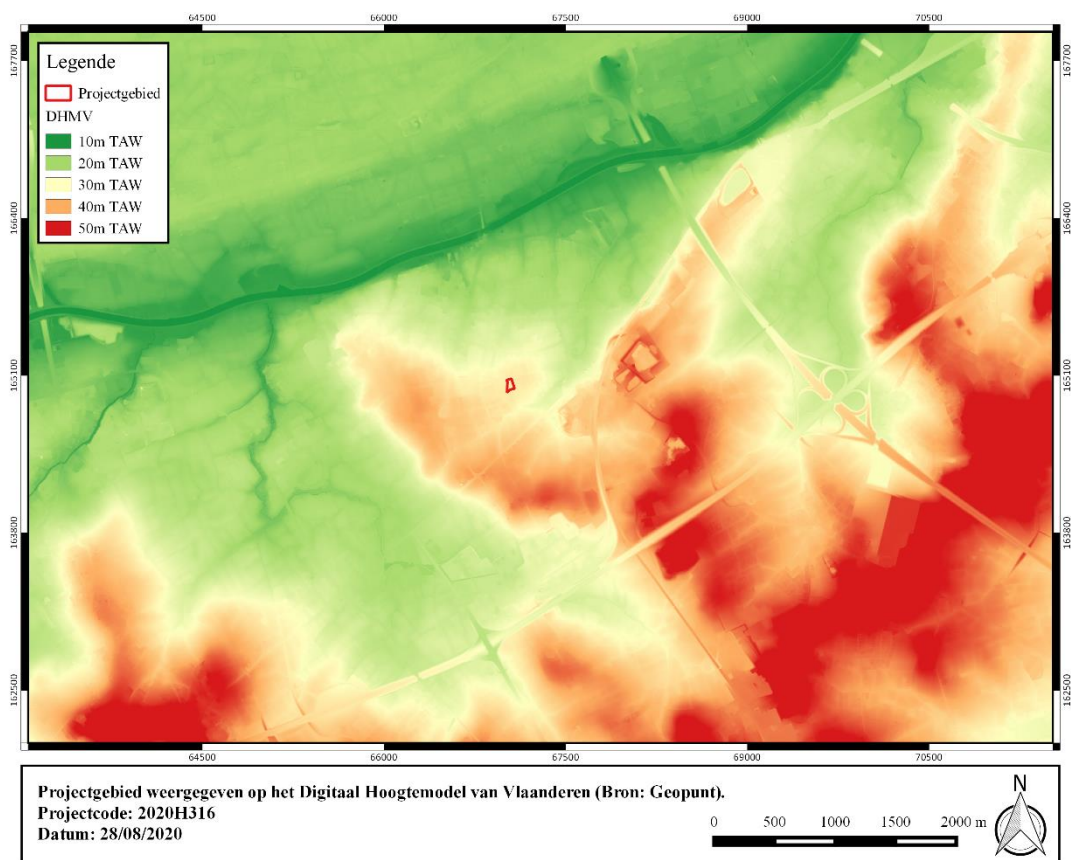
Hydrografisch gezien is het onderzoeksterrein gelegen in het Leiebekken met deelbekken Grensleie.

De locatie op een drogere zandleemrug, nabij de vallei van de Knokbeek en de paleovallei van de Leie moeten gunstig geweest zijn voor rondtrekkende jager-verzamelaars daar er optimaal geprofiteerd kan worden van verschillende, overlappende biotopen.

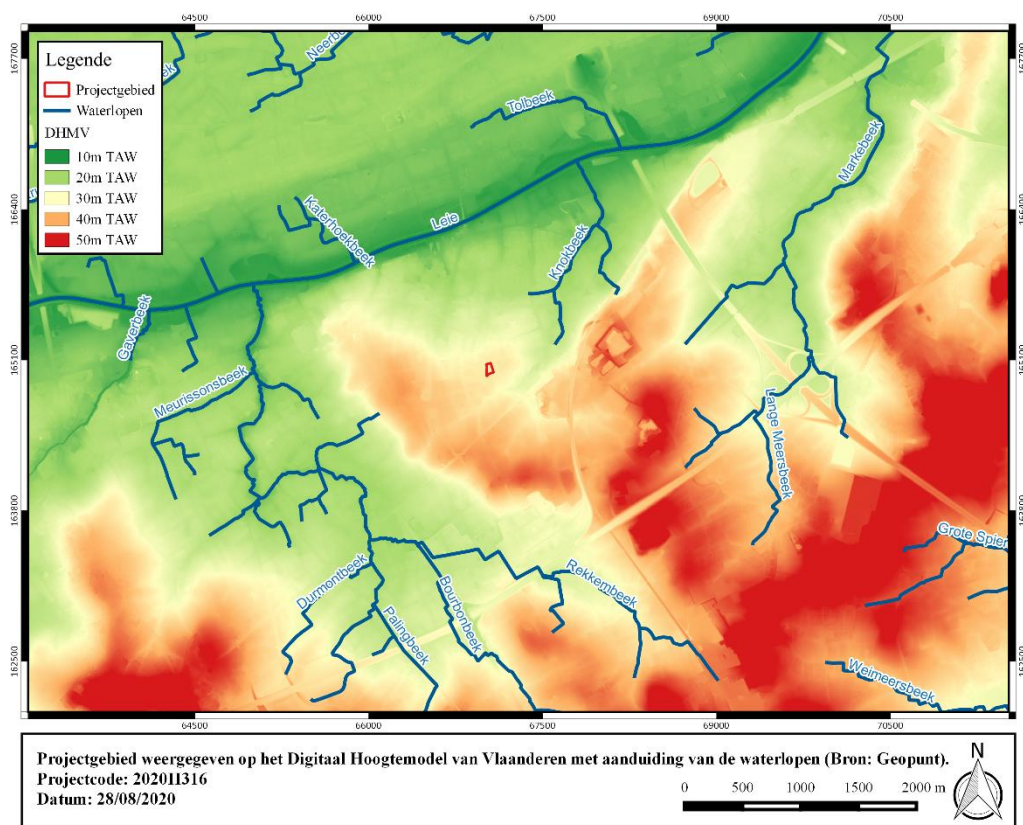

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

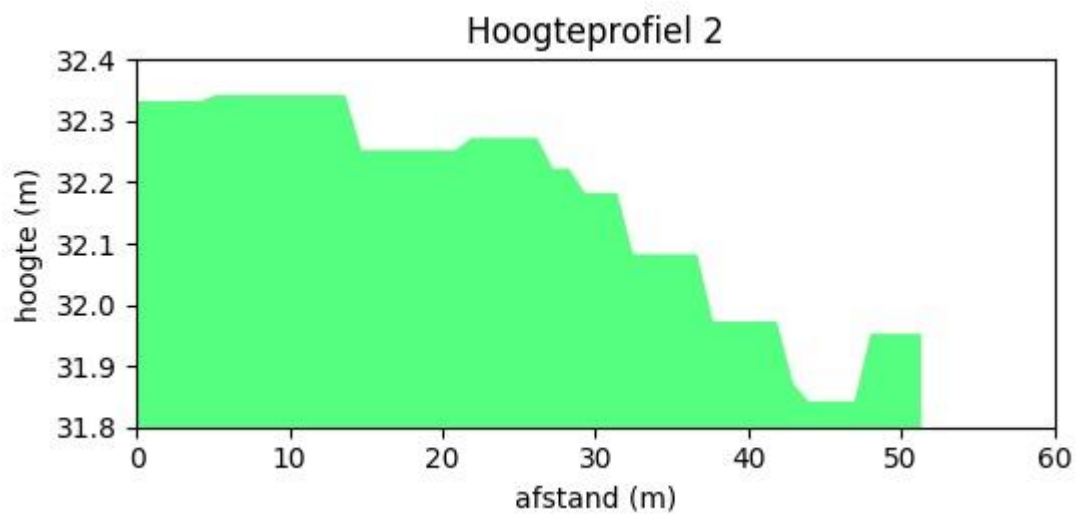
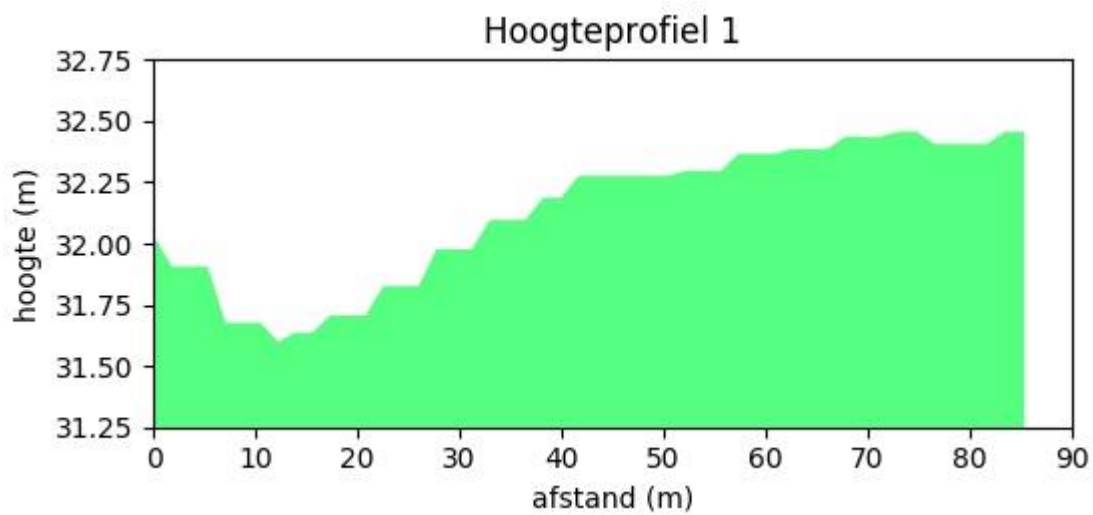

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de hoogteprofielen (Bron: Geopunt).

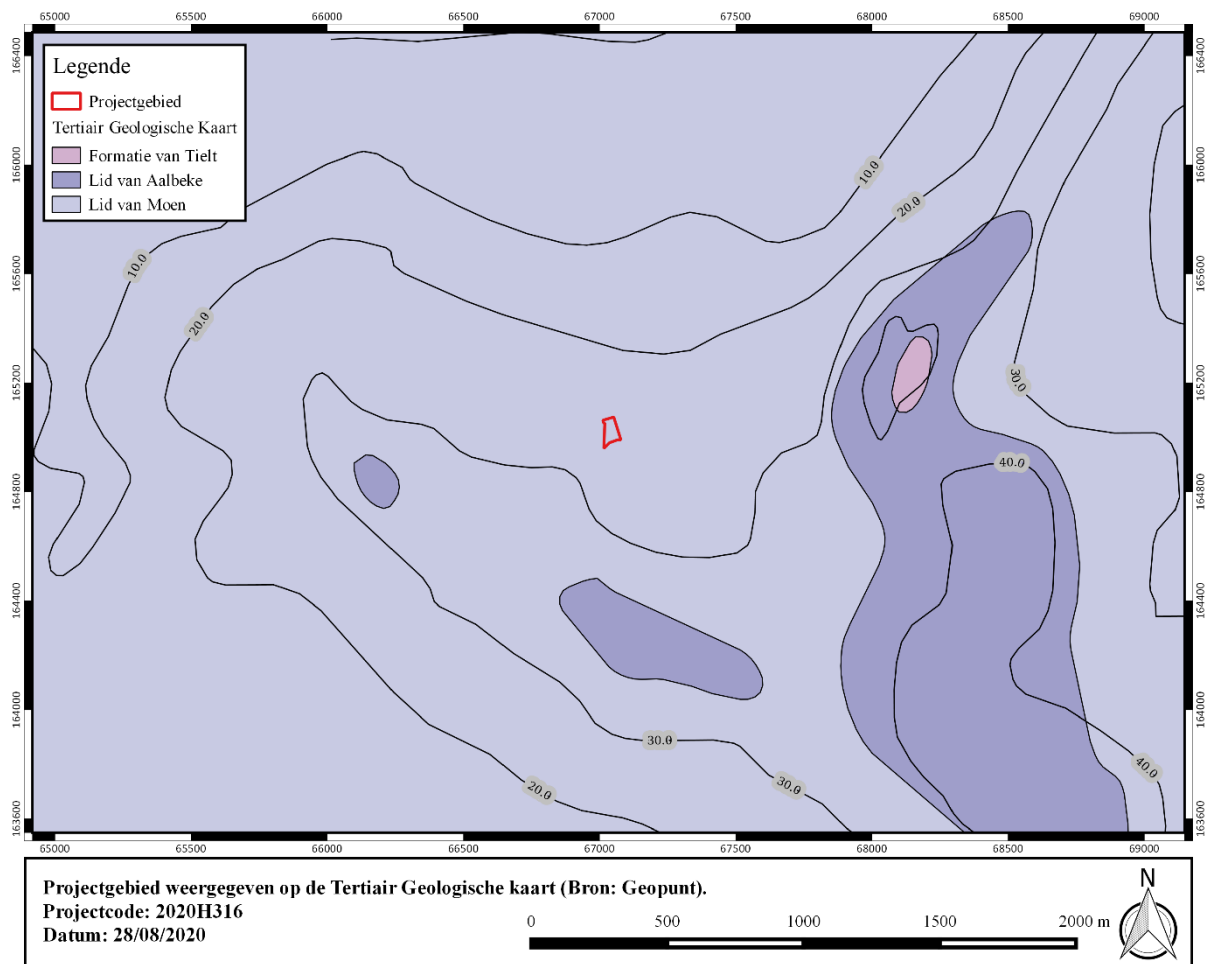

Figuur 11: Hoogteverloop (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Moen** (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het **Lid van Moen** is afgezet tijdens een periode van zeespiegelschommelingen, wat resulteerde in een heterogeen sedimentpakket. Het is een grijze kleiige silt, waartussen intercalaties voorkomen van zand met grof glauconiet of gebroken schelpresten. Deze grove lagen zijn vermoedelijk afgezet tijdens stormperiodes (tempestieten). Naar het noorden en noordoosten toe gaat deze eenheid over naar een meer homogene kleiigere afzetting.

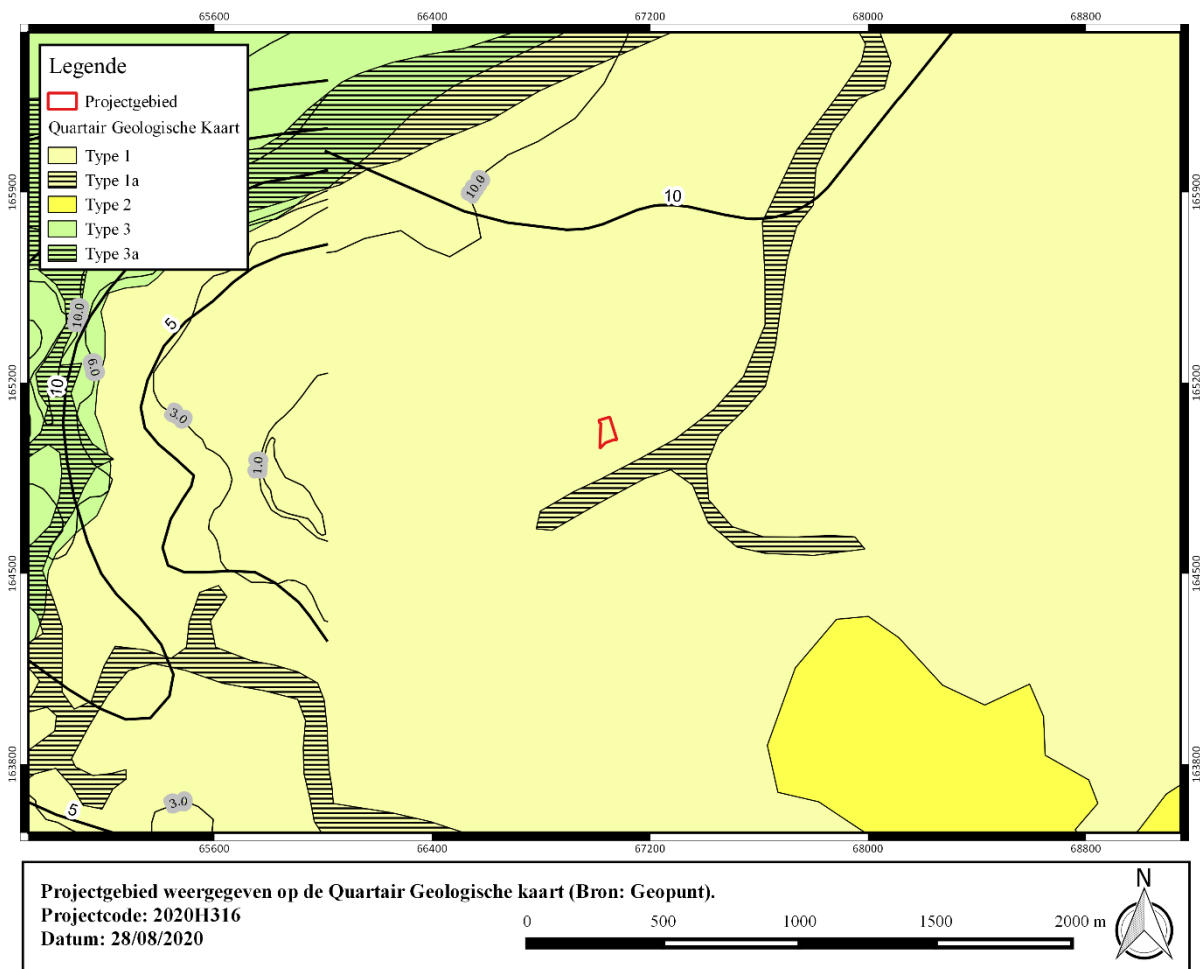

Figuur 12: Plangebied weergegeven op de Tertiair Geologische kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

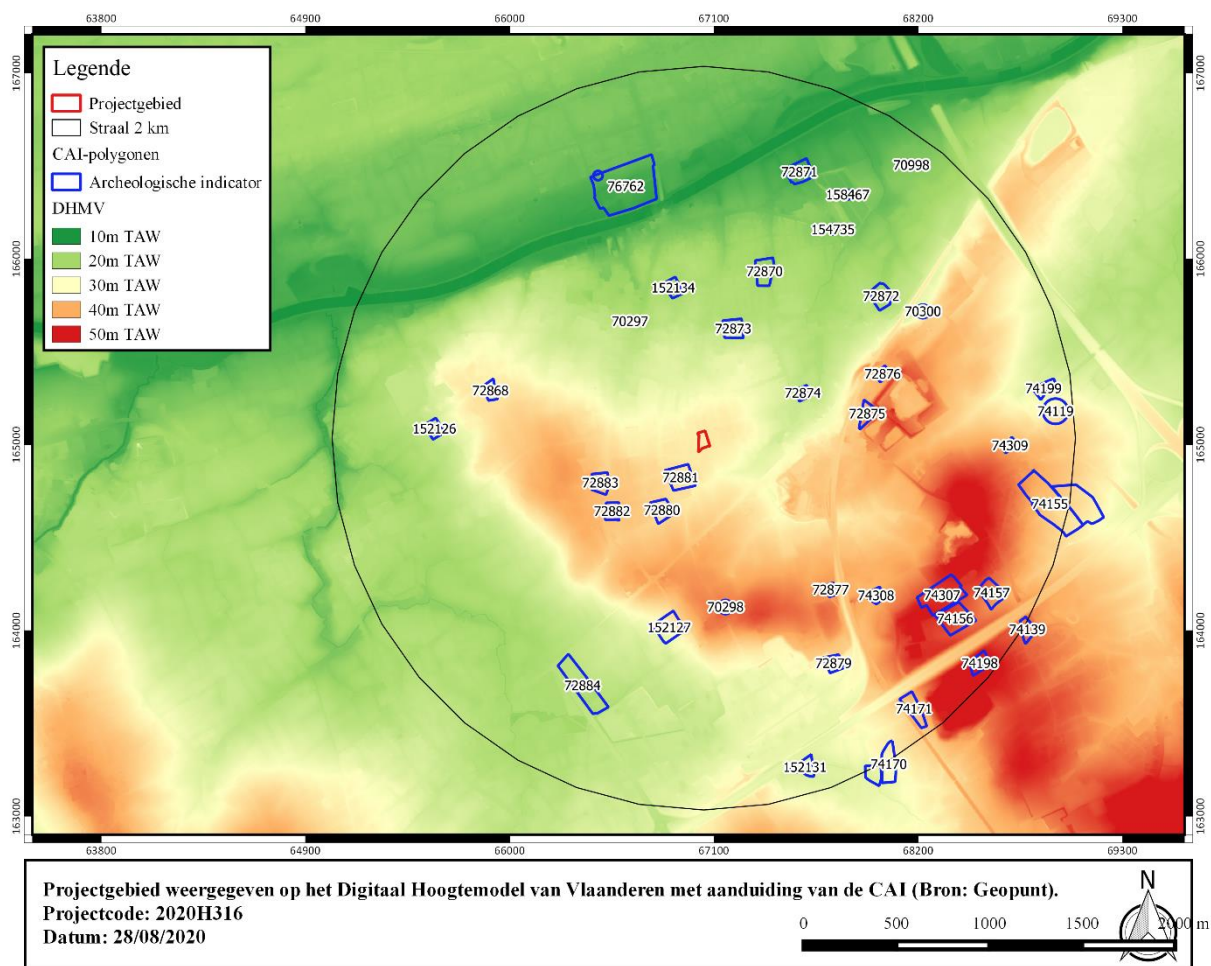

Figuur 13: Plangebied weergegeven op de Quartair Geologische kaart (Bron: Geopunt).

1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

In de ruime omgeving zijn nog geen archeologische sites opgegraven. Gelet op het gunstige landschappelijke kader is dit gebrek aan gekende sites vermoedelijk eerder te wijten aan een gebrek aan onderzoek dan een menselijke afwezigheid in het verleden. Bij veldprospecties in het kader van een licentiaatsverhandeling in de jaren '90 werden op verschillende locaties lithische artefacten ingezameld. Daarnaast werd ook aardewerk ingezameld uit de late middeleeuwen en jongere perioden. Naast deze materiële resten zijn een groot aantal laatmiddeleeuwse sites en infrastructuur opgenomen in de CAI op basis van cartografische bronnen. De toevalsvondst van een vierkante Romeinse waterput ter hoogte van de Lauwenbergstraat wijst eveneens op bewoning tijdens de Romeinse periode. Hoewel het tastbaar bewijs hiervoor enigszins beperkt is kan op basis van de gekende indicatoren redelijkerwijs vermoed worden dat de omgeving van het onderzoeksgebied doorlopend werd bezocht en bewoond sinds de steentijden.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

70297	Dorpsmolen; Historische studie 18de eeuw: vermeld in 1708, mogelijk al vermelding in 1641. Bron: Mattelaer, P., 1979, De molens van Zuid-West-Vlaanderen, in: De Leiegouw jg. XXI, afl. 1, p. 31-64.
70298	Lauwemolen; Historische studie 17de eeuw: vermeld in 1629 in een landboek van de Parochie en Heerlijkheid Rollegem. Verdwenen in het begin van de 20ste eeuw. Bron: Mattelaer, P., 1979, De molens van Zuid-West-Vlaanderen, in: De Leiegouw jg. XXI, afl. 1, p. 31-64.
70300	Lauwebergmolen; Historische studie 18de eeuw: eerste vermelding in 1756. Bron: Mattelaer P., 1979, De molens van Zuid-West-Vlaanderen, in: De Leiegouw jg. XXI, afl. 1, p. 31-64.
72868	Rekkemstraat I; Cartografie Onbepaald: site met walgracht.
72870	Craenebourgh; Cartografie Onbepaald: site met walgracht.
72871	Hofstede Delcour; Cartografie Onbepaald: site met walgracht.
72873	Lauwebergstraat I; Cartografie Onbepaald: site met walgracht.
72874	Tuinwijk; Cartografie Onbepaald: site met walgracht.
72875	Kleine molen; Historische studie Onbepaald: molen, nog aanwezig in 1850. Bron: Mattelaer, P., 1979, De molens van Zuid-West-Vlaanderen, in: De Leiegouw jg. XXI, afl. 1, p. 31-64.

72876	Delputjens molen; Historische studie Nieuwe tijd: molen zou voor 1771 gebouwd zijn maar men vermoed dat de molen in 1796 herbouwd is. De molen was nog aanwezig in 1850. Bron: Mattelaer, P., 1979, De molens van Zuid-West-Vlaanderen, in: De Leiegouw jg. XXI, afl. 1, p. 31-64.
72877	Oude Aalbekestraat I; Cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72879	Kleine Molenstraat I; Cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
72880	Hoeve de Beaulieu; Cartografie Onbepaald: site met walgracht.
72881	Hoeve de Lisseherie; Cartografie Onbepaald: site met walgracht.
72882	Larstraat I; Cartografie Onbepaald: site met walgracht.
72883	Larstraat II; Cartografie Onbepaald: site met walgracht.
72884	Grote Kruisstraat I; Cartografie Late middeleeuwen: site met walgracht
152126	Lauwestraat; Cartografie Onbepaald: site met walgracht
152127	Grote Kruisstraat; Cartografie; Onbepaald: site met walgracht
152131	Rekkembeek; Cartografie Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht
152134	Opstal; Cartografie Onbepaald: site met walgracht

Veldprospecties

72872	Ter Biest; Veldkartering (1986), Cartografie Steentijd: lithisch materiaal. Onbepaald: site met walgracht tot op heden bewaard. Bron: Casseyas, C. 1991, Steentijd in zuidelijk West-Vlaanderen. Onuitgegeven licentiaatsverhandeling KULeuven.
74119	Kapelhoekstraat (A4); Veldkartering (1990) Late middeleeuwen: aardewerk Nieuwe tijd: aardewerk Bron: Vauterin C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.
74139	Lauwsestraat (A24); Veldkartering (1990) Nieuwe tijd: aardewerk Nieuwste tijd: aardewerk Bron: Vauterin C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.
74155	Preisbergstraat (A40); Veldkartering (1990) Steentijd: lithisch materiaal Nieuwe tijd: aardewerk Bron: Vauterin C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.
74156	Kobbestraat (A41); Veldkartering (1990) 18de eeuw: aardewerk – bouwmateriaal 19de eeuw: aardewerk Bron: Vauterin C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent
74157	Kobbestraat (A42); Veldkartering (1990)

	Nieuwe tijd: aardewerk, glas, bouwmetaal. Bron: Vauterin C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent
74158	Kobbestraat (A43); Veldkartering (1990) Steentijd: lithisch materiaal Nieuwe tijd: aardewerk. Bron: Vauterin C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent
74170	Brumierstraat (A55); Veldkartering (1990) Nieuwe tijd: postmiddeleeuwse schervan: rood aardewerk, rood geglazuurd aardewerk, faience, grijs steengoed, bruin en grijs zoutglazuur, majolica. Bron: Vauterin, C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.
74171	Brumierstraat (A56); Veldkartering (1990) Late middeleeuwen: beige steengoed, reducerend gebakken aardewerk Nieuwe tijd: postmiddeleeuwse schervan, oxiderend gebakken aardewerk, wit of geel aardewerk, steengoed, pijpjarde – groen dun-en dikwandig glas, bodemfragment van zgn. potfles in groen, dikwandig glas. – 10-tallen dakpan-en baksteenfragmenten. Bron: Vauterin, C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.
74198	Burgemeester Margotstraat (A85); Veldkartering (1990) Steentijd: lithisch materiaal Bron: Vauterin, C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.
74199	Preshoekstraat (A86); Veldkartering (1990) Nieuwe tijd: aardewerk Bron: Vauterin, C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.

74306	Brumierstraat (A97); Veldkartering (1990) Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht Nieuwe tijd: postmiddeleeuwse scherven verspreid over terrein: rood, geglazuurd aardewerk, grijs steengoed Bron: Vauterin, C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.
74307	Kobbestraat (A98); Veldkartering (1988) Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht Bron: Vauterin, C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.
74308	Kobbestraat (A99); Veldkartering (1988) Late middeleeuwen: alleenstaande site met walgracht Bron: Vauterin, C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.
74309	Preisbergstraat (A100); Veldkartering (1988) Late middeleeuwen: site met walgracht Bron: Vauterin, C., 1991, Archeologische streekbeschrijving van de gemeenten Aalbeke, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, vakgroep Archeologie, Universiteit Gent.

Metaaldetectie

151348	Kloosterstraat I; Metaaldetectie Late middeleeuwen: munt Tourse Groot – Philips IV zilver.
--------	--

Luchtfotografie

154735	Hofstede Delcourt; Luchtfotografie (1992) Onbepaald: circulaire structuur. Bron: Bourgeois, J., Meganck, M. & Semey, J. 1998: Cirkels in het land. Een inventaris van cirkelvormig structuren in de provincies Oost- en West-
--------	--

	Vlaanderen, II, Archeologische Inventaris Vlaanderen. Buitengewone reeks 5, Gent, p.50
--	--

Toevalsvondst

158467	Lauwebergstraat I; Toevalsvondst (1936) Romeinse tijd: vierkante houten waterput met een beschoeiing van horizontale planken. Op de bodem van put werd gevonden: 2 dunne metalen staafjes, 2 bronzen handvatten versierd met afbeelding van Bacchus, een palmet en 2 gestileerde eikels, afkomstig van een meubel of een kist. Te dateren in de 2de helft van de 1ste eeuw n. Chr. Bron: Anseeuw J. 1987, Gallo-Romeinse waterputten in Vlaanderen. Een status quaestionis, onuitgegeven licentiaatsverhandeling RUGent.
--------	---

Erfgoedonderzoek

70998	Lauwe 3; Erfgoedonderzoek (1936) Midden-Romeinse tijd: zandkleurig aarden potje gevuld met een 30-tal grootbronzen, o.m. van Gordianus III, Maximianus Herculus en Severus II. Bron: Bauwens-Lesenne, M., 1963, Bibliografisch repertorium der oudheidkundige vondsten in Westvlaanderen (vanaf de vroegste tijden tot aan de Noormannen), in: Oudheidkundige Repertoria, IV, Brussel: p. 66
76762	Guldenbergabdij; Erfgoedonderzoek Late middeleeuwen: bakstenen resten van een verdwenen bruggehoofd Bron: Despriet Ph. 2004: Wevelgem: Guldenbergabdij, in Zuid-Westvlaamse opgravingen, nr. 54, p. 27-29.

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

Op de heuvel tussen Lauwe en Marke werden in het verleden Gallo-Romeinse sporen en voorwerpen uit de steentijd aangetroffen. De Romeinse aanwezigheid uitte zich o.a. in het aanleggen van wegen. Zo zou de Dronckaertstraat teruggaan op een oude Romeinse heirweg van Roncq naar Kortrijk. Dit tracé werd tot in Waregem teruggevonden. Tevens werden enkele Romeinse vestingsplaatsen opgemerkt. Op het hoogste punt van de Rekkemstraat zou vermoedelijk een Romeinse villa of kampplaats hebben gelegen.

De benaming ‘Lauwe’ zou voor het eerst opgemerkt zijn in een boek uit 804 waarin een ‘Milo en Jacob van Lauwe’ staan vermeld. In 1128 komt de naam *Lo* of *Loa* voor, in 1143 *Lauha* en later *aleu* wat lichtend en helder betekent. Etymologisch gezien zou de naam afkomstig zijn van het Keltische woord ‘lova’, waterloop.

Voordat Lauwe zich ontwikkelde als parochie was er vermoedelijk reeds een volmiddeleeuwse bidplaats. De heerlijkheid Lauwe zou teruggaan op een kleine nederzetting aan een doorwaadbare plaats aan de Leie. Gedurende het Ancien Régime ressorteert Lauwe onder de kasselrij van Kortrijk en de roede der dertien provinciën. De heerlijkheid werd ingedeeld en een ruim aantal achterlenen. De heerlijkheid Lauwe kwam vervolgens in handen van meerdere families.

Het Schotse garnizoen van Menen vernielde de kerk rond 1600 waarna, in de 17de eeuw, een heropbouw volgde. Tevens zijn er in deze periode zes molens gekend in Lauwe die allen tussen 1813 en 1955 werden gesloopt. In de 18de eeuw werd de kerk gedeeltelijk afgebroken.

Historisch-cartografische indicatoren wijzen op een bebouwingsconcentratie rondom de dorpskern en verspreide hoevebouw in de ruimere omgeving. Lauwe zou tot diep in de 19^e eeuw haar ruraal karakter behouden.

In de 19de eeuw evolueert de gemeente Lauwe geleidelijk van een landbouwdorp naar een geïndustrialiseerde gemeente, wat zich onder andere veruitwendigt in een demografische groei van 1000 inwoners in 1800 tot bijna 5000 rond 1910. Deze bevolkingsevolutie brengt de uitbreiding van bepaalde wijken met zich mee. Ook de openbare infrastructuur werd uitgebouwd. In de 18de en 19de eeuw werden tevens heel wat hoeves opgetrokken die vaak teruggaan tot stichtingen van de 14de of 15de eeuw. Het betreft veelal hoeves waarvan de wallen reeds gedicht en de hofpoorten verdwenen zijn. De expansie van de gemeente betekende tevens het oprichten van verschillende openbare gebouwen in de 19de en 20ste eeuw zoals een gemeentehuis, een school met klooster, het Sint-Gerardusgesticht die later ofwel afgebroken ofwel vervangen werden. Door de Eerste Wereldoorlog kende Lauwe een woningtekort. In 1928 werd hierdoor de gemeentelijk bouwcommissie gesticht om te voorzien in de nood om woningen.

Door het rechtekken van de Leie in 1921-1922 bezat Lauwe twee eilanden en twee dode Leiearmen. Om die reden werden enkele bruggen opgericht. Op het einde van de 19de - begin van de 20ste eeuw ontwikkelde zich in Lauwe een bloeiende vlas- en pannennijverheid. In 1898 werd de jacquartweverij De Witte-Lietaer gesticht die vanaf 1919 door een snelle expansie tot één van de grootste weverijen van Europa uitgroeide.³

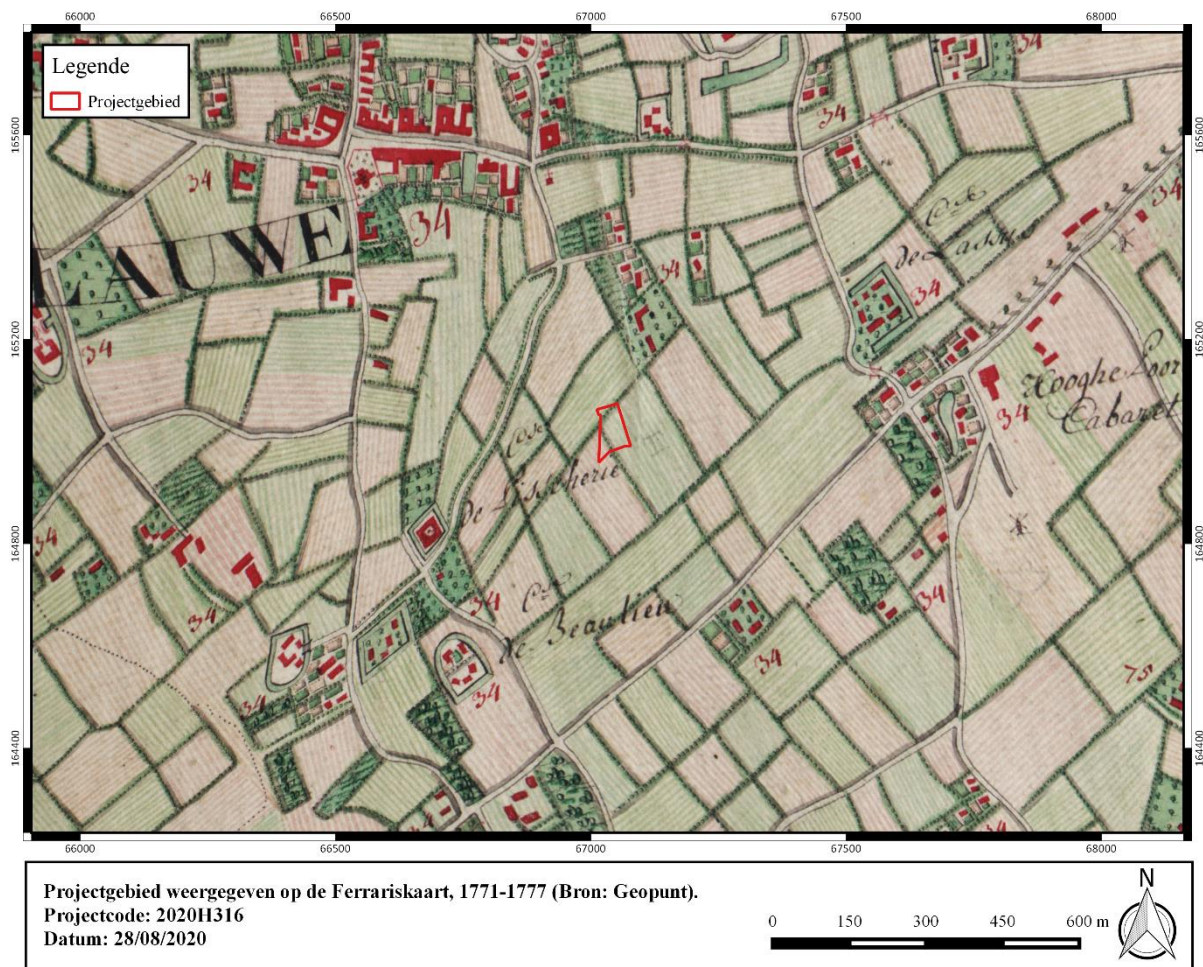
³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2020: *Lauwe* [online] <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/14502>

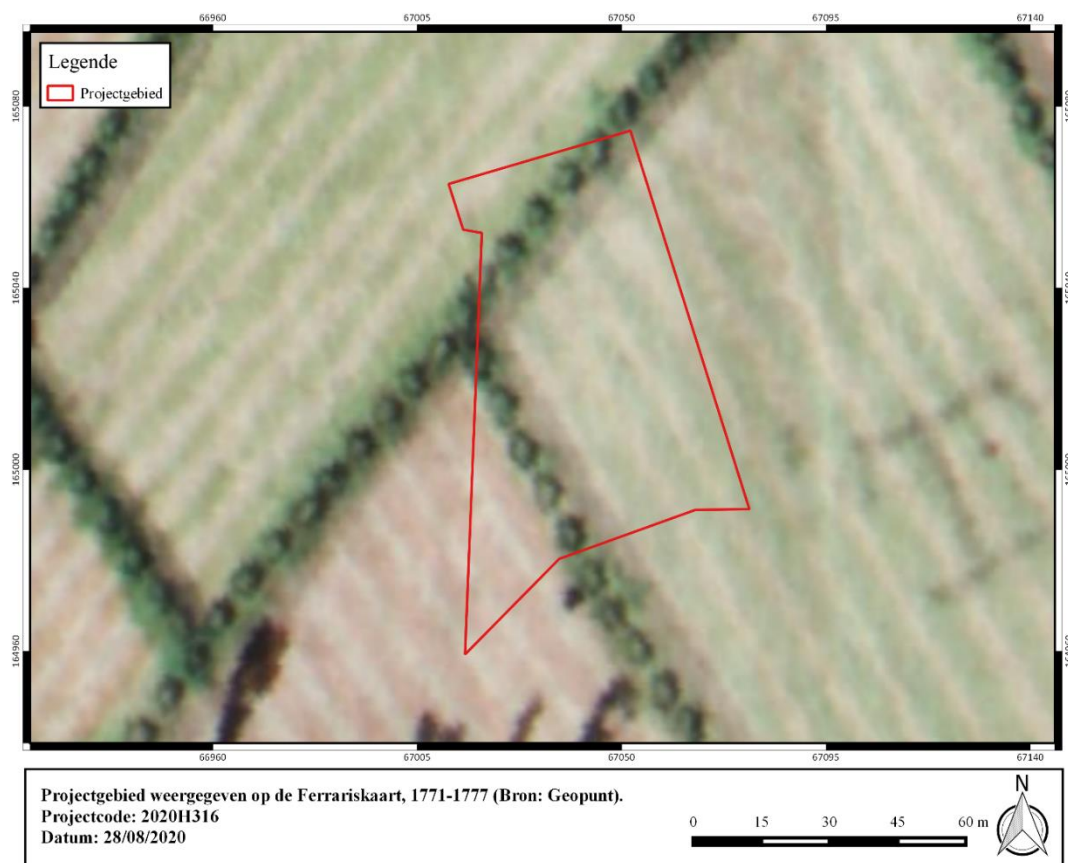
1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Ferrariskaart uit 1771-1777 karteert het plangebied als akkerland. Binnen de contouren van het plangebied is geen bebouwing aanwezig. De projectzone is omgeven door meerdere sites met walgracht. Ten westen bevindt zich een weg die ter hoogte van de huidige Grote Molenstraat ligt. De toenmalige kerk van Lauwe situeert zich op ca. 650 m ten noordwesten van het plangebied.

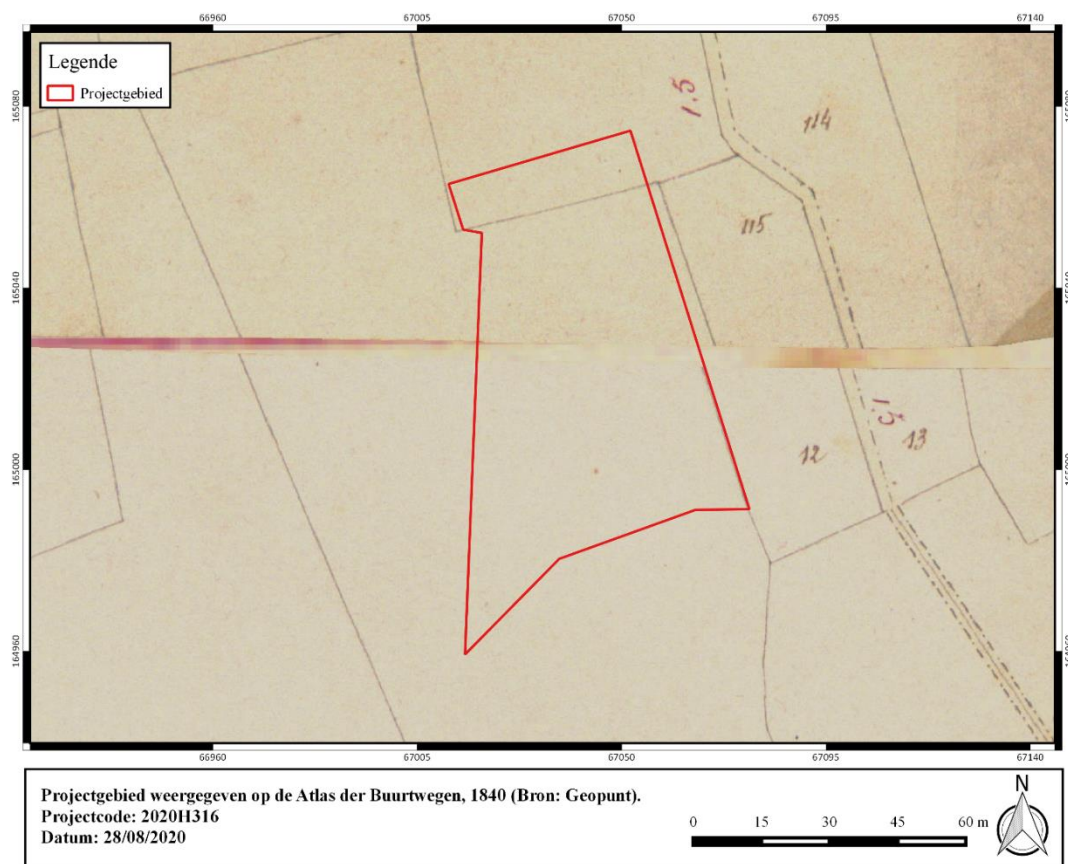
De Atlas der Buurtwegen uit 1840 en de Poppkaart uit 1842-1879 geven eveneens geen bebouwing weer binnen de projectgrenzen. Op de 19de-eeuwse historische kaarten zijn geen relevante wijzigingen ten opzichte van voorgaande kaarten op te merken.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

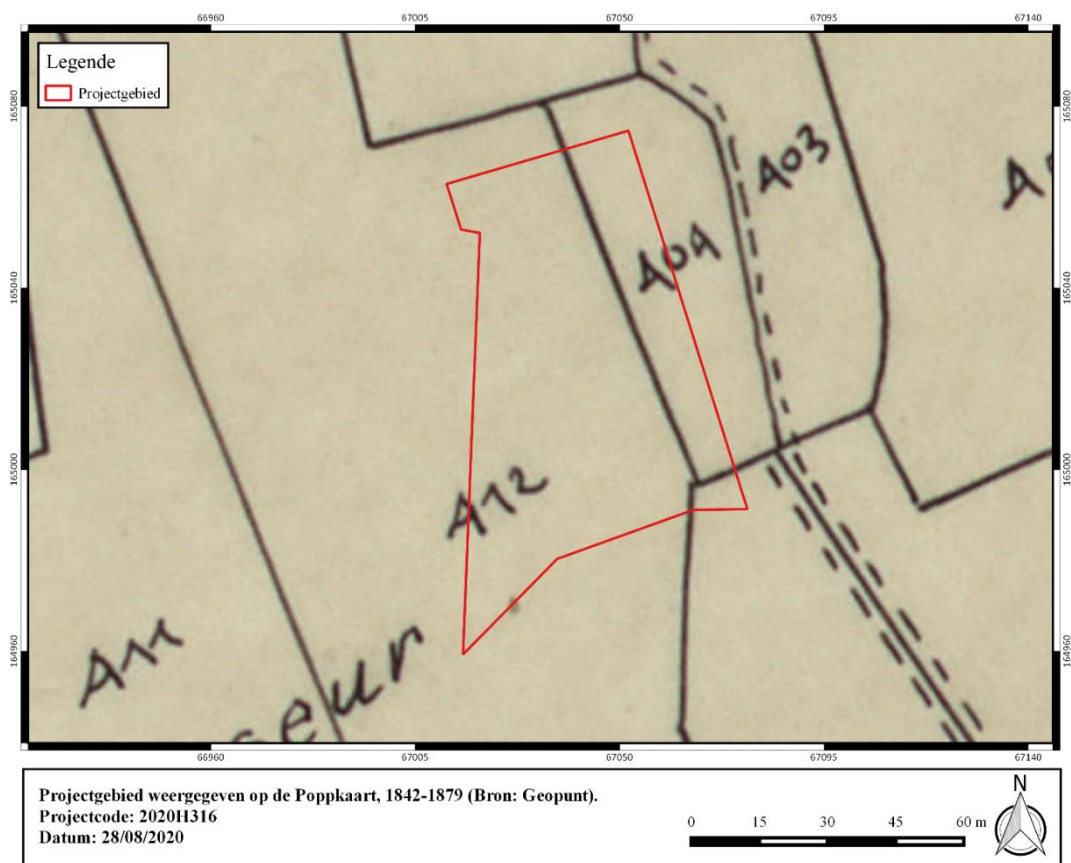

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

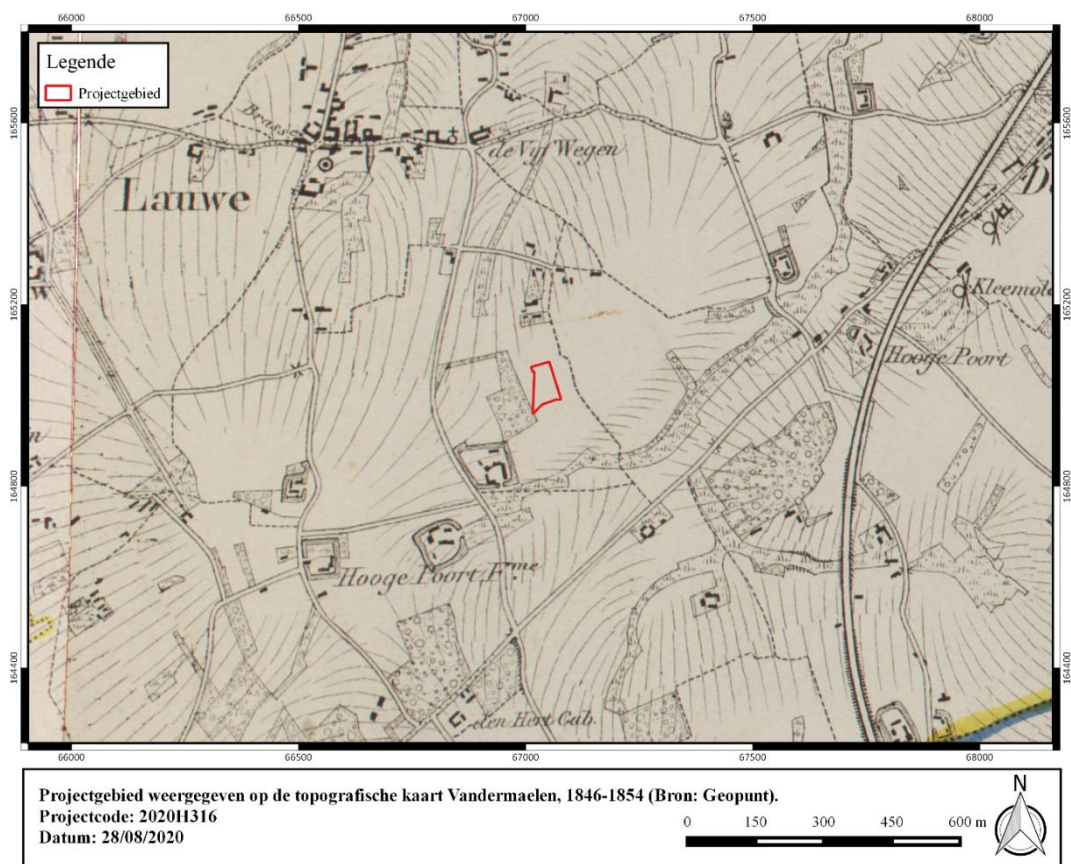

Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, 1840 (Bron: Geopunt).

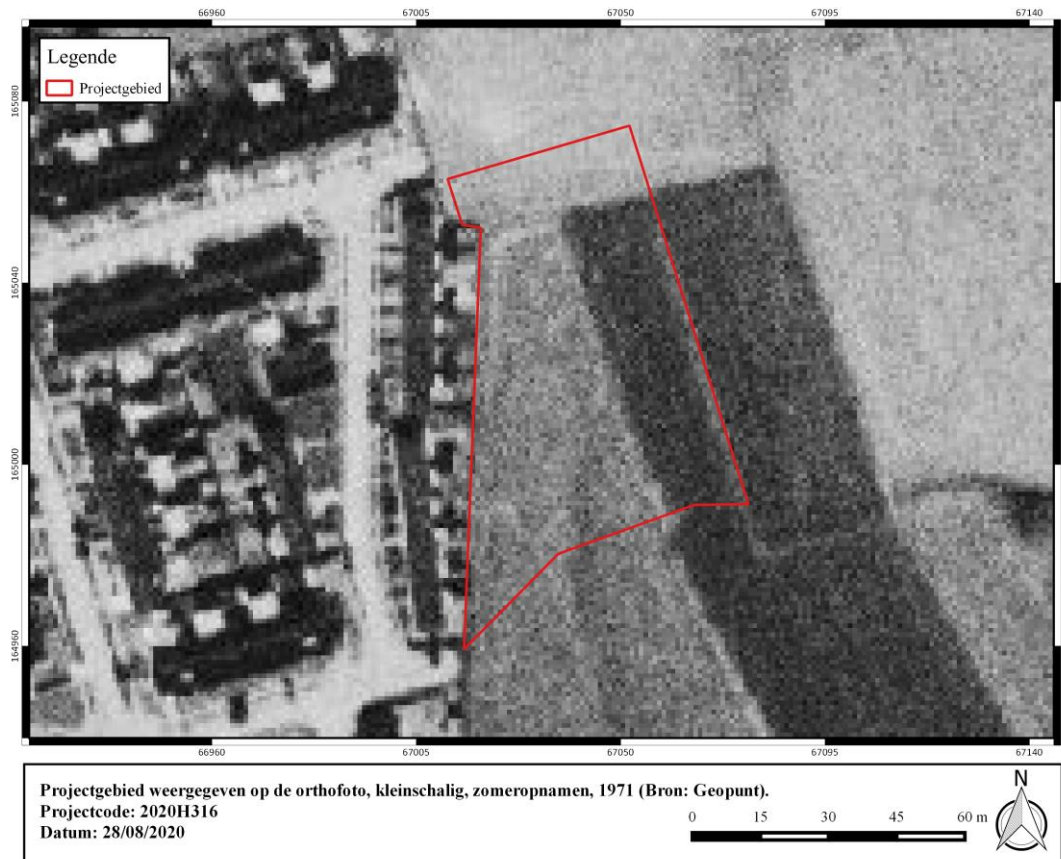
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart Vandermaelen (Bron: Geopunt).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie in het bodemgebruik binnen de contouren van het plangebied gedurende de laatste decennia. Vanaf 1971 tot op heden is het plangebied integraal in gebruik als grasland. Gedurende de laatste decennia is het plangebied geleidelijk ingesloten door bebouwing. De Koning Boudewijnstraat is ter hoogte van het plangebied pas rechtgetrokken gedurende de jaren '70 of '80.

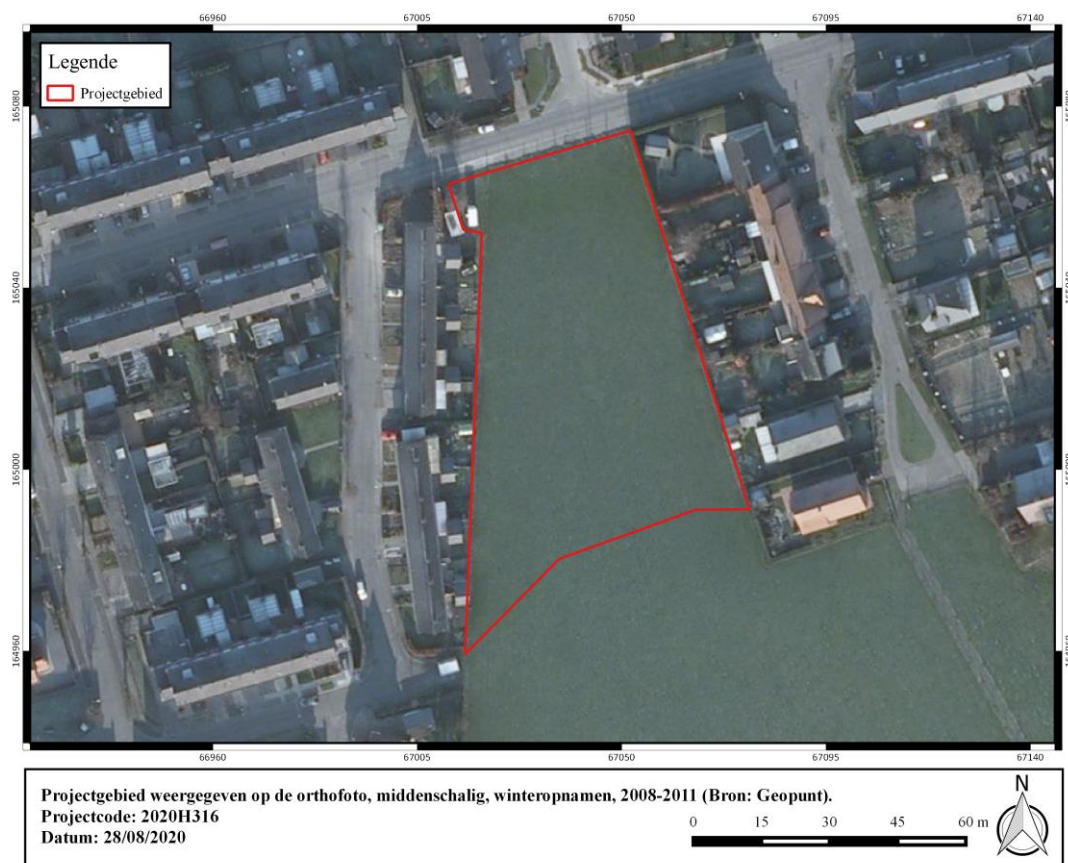
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

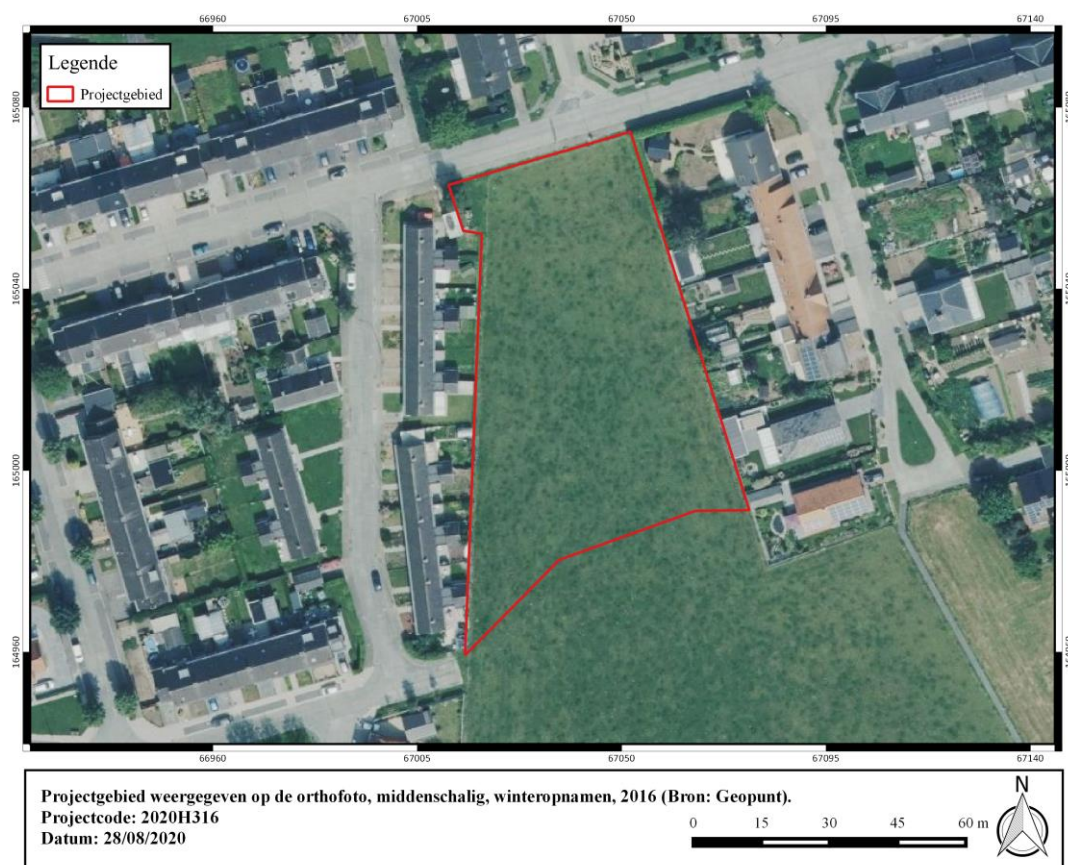
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1990 (Bron: Geopunt).

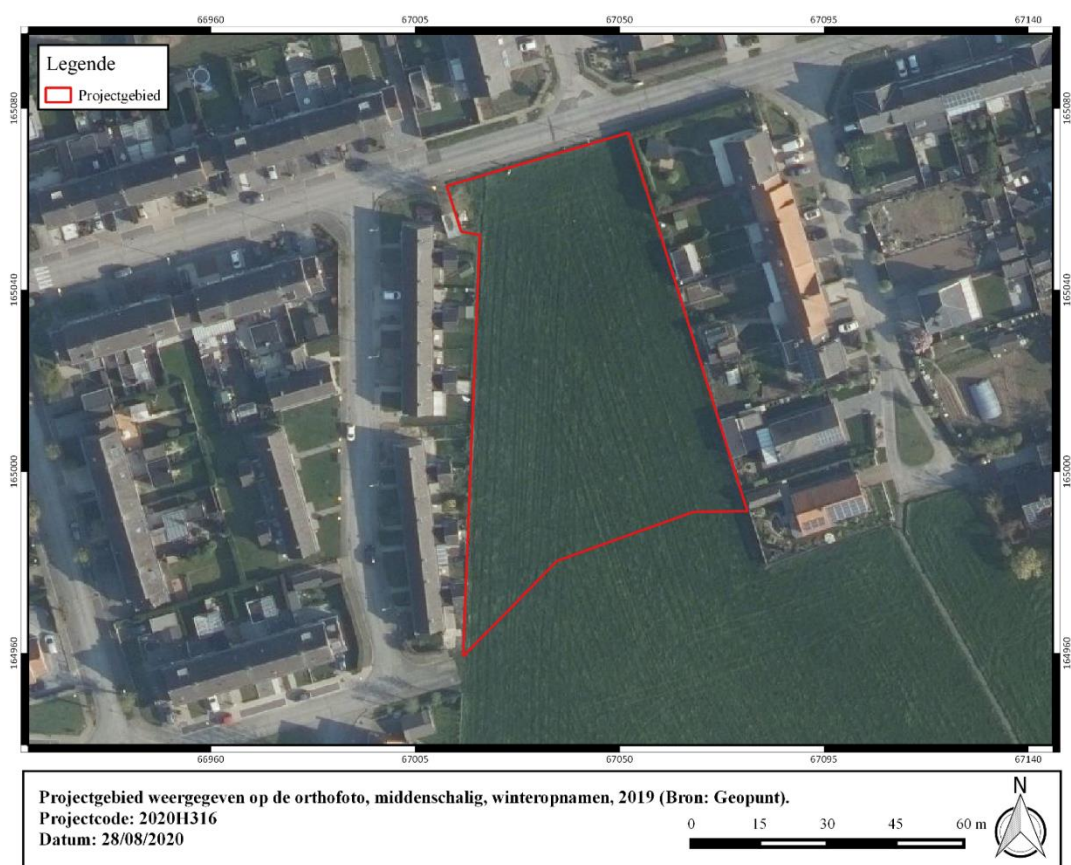
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

Figuur 26: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een verkaveling aan de Koning Boudewijnstraat te Lauwe, deelgemeente van Menen. Het onderzoeksgebied is 4400 m² groot en is heden integraal in gebruik als weiland.

Lauwe is gelegen in de zandleemstreek, ten zuiden van de Leie. De dorpskern bevindt zich op een noordwestelijke uitloper van de oostelijk gelegen heuvelkam. Ten zuiden van het onderzoeksgebied stroomt de Knokbeek richting de Leie. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer waarbij eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen tot vroeg-Holoceen rusten op de afzettingen van het Tertiair. De bodemkaart geeft een matig droge zandleembodem weer waarbij lokaal een E-horizont bewaard kan zijn. Het verloop van de Knokbeek kan duidelijk gevolgd worden. De locatie op een drogere zandleemrug, nabij de vallei van de Knokbeek en de paleovallei van de Leie moeten gunstig geweest zijn voor rondtrekkende jager-verzamelaars daar er optimaal geprofiteerd kan worden van verschillende, overlappende biotopen. Daarnaast moeten de goed gedraineerde en vruchtbare zandleemgronden uitermate geschikt geweest zijn voor vroege landbouwers. Op het lokale hoogtemodel is te zien dat het noordelijk en oostelijk deel van het terrein iets lager gelegen is. De oorzaak hiervan is ongekend.

De cartografische bronnen wijzen op een open en landelijke omgeving. De historische kern van Lauwe bevindt zich op ongeveer een halve kilometer ten noordwesten van het onderzoeksgebied. Op de kaart van Ferraris is te zien dat het terrein integraal in gebruik is als akkerland. In de nabije omgeving is geen bebouwing afgebeeld. Op de 19^e-eeuwse bronnen is hierin weinig verandering merkbaar. Het onderzoeksgebied blijft vrij van bebouwing. Op de orthofotosequentie is te zien dat het terrein de voorbije decennia in gebruik blijft als grasland en stelselmatig wordt ingesloten door woongebied.

In de ruime omgeving zijn nog geen archeologische sites opgegraven. Gelet op het gunstige landschappelijke kader is dit gebrek aan gekende sites vermoedelijk eerder te wijten aan een gebrek aan onderzoek dan een menselijke afwezigheid in het verleden. Bij veldprospecties in het kader van een licentiaatsverhandeling in de jaren '90 werden op verschillende locaties lithische artefacten ingezameld. Daarnaast werd ook aardewerk ingezameld uit de late middeleeuwen en jongere perioden. Naast deze materiële resten zijn een groot aantal laatmiddeleeuwse sites en infrastructuur opgenomen in de CAI op basis van cartografische bronnen. De toevalsvondst van een vierkante Romeinse waterput ter hoogte van de Lauwenbergstraat wijst eveneens op bewoning tijdens de Romeinse periode. Hoewel het tastbaar bewijs hiervoor enigszins beperkt is kan op basis van de gekende indicatoren redelijkerwijs vermoed worden dat de omgeving van het onderzoeksgebied doorlopend werd bezocht en bewoond sinds de steentijden.

Concreet dient er ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat uit zowel artefactenconcentraties als resten van bewoning, begraving en andere activiteiten in de vorm van bodemsporen. In de eerste plaats dient een landschappelijk bodemonderzoek de bodemopbouw en bewaringscondities met betrekking tot artefactensites te evalueren. Mocht hieruit blijken dat lokaal bodemhorizonten aanwezig zijn die indicatief kunnen zijn voor gunstige bewaringscondities m.b.t. artefactensites, dan dienen deze bemonsterd te worden in een verkennend grid. In het geval van een positieve staalname kan geopteerd worden om dit onderzoek aan te vullen met waarderende archeologische boringen en/of testvakken. Met betrekking tot erfgoed bestaand uit bodemsporen is een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte onderzoeksmethode.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

